

Rinze Ijbema - Lucas 10: 25-37.

[1] Ik hoop dat je je wandelschoenen hebt aangedaan vanmorgen, want we gaan wat wandelen vandaag. We gaan drie keer op reis van Jeruzalem naar Jericho. Drie keer, want vandaag gaan we de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan bij langs en een gelijkenis, moet je weten, daar is altijd meer mee aan de hand dan je op het eerste gezicht zou denken. Een gelijkenis heeft heel vaak een dubbele bodem, dan denk je dat je ze snapt, maar dan blijkt er op eens nog meer in te zitten. Dat is in elk geval zo met die Barmhartige Samaritaan. Ik denk zelfs dat die een driedubbele bodem heeft, maar dat zullen we zien.

Het verhaal is gekozen als één van de tien mooiste bijbelverhalen van Groningen. Dat snap ik wel, dat mensen dit een mooi verhaal vinden. Het is een bekend verhaal en het is een mooi verhaal. Je houdt er een warm gevoel aan over. Als Jezus aan het eind zegt: 'Doe jij voortaan net zo,' dan denk je: 'Ja! Ik wil niet zo zijn zo die rare priester en leviet, die mooi aan de andere kant van de weg voorbijlopen. Als ik iemand langs de kant van de weg zie liggen, halfdood, dan wil ik ook helpen. Het risico dat ik vies wordt en moe, dat het gevaarlijk is want wie weet dat die rovers nog in de buurt zijn, ik neem het allemaal op de koop toe. Alleen die blanco cheque voor een wildvreemde herbergier... Maar: het is een mooi verhaal en het spreekt me aan.'

Ik denk dat ik namens God spreek als ik zeg dat het mooi is als deze gelijkenis jou zo aanspreekt. En ik denk dat jouw Heer er blij mee is als dit verhaal jou motiveert om mensen die jouw hulp wel kunnen gebruiken, om die niet voorbij te lopen. Als je dat meeneemt van dit verhaal, dan ben je goed bezig. Ik zeg dat hardop en ook als de preek nog verder gaat neem ik daar niets van terug. Ik denk dat er meer lagen in dit verhaal zitten, maar dit is in elk geval waar. En al zou het niet 100% overeen komen met het punt dat Jezus wil maken, dan nog is het een punt dat Hij in elk geval wel vaker maakt. Je loopt mee van Jeruzalem naar Jericho en je denkt: 'Heer, laat mij zijn als die Samaritaan.' Dat God je mag zegenen en je zo'n Samaritaan mag zijn. Gewoon doen.

[2] Maar: we lopen nog een keer het verhaal bij langs. Waarom? Omdat we niet klaar zijn als we het verhaal scannen en er onze invulling aan geven. We willen ook stilstaan bij wat Jezus er nog meer mee wil zeggen. Hij geeft met dat verhaal van die Samaritaan antwoord op een vraag. Maar wat is de vraag? Waar reageert Jezus op? Jezus reageert op een wetgeleerde. Ik weet niet wat dat bij jou oproept, maar 'wetgeleerde' maakt bij mij geen warme gevoelens wakker. 'Jezus' wel, 'wetgeleerde'

niet. Zeker niet als hij Jezus ook nog op de proef stelt. Maar wat als die wetgeleerde nu een punt heeft? Halverwege het gesprek zegt Jezus het zelf: 'U hebt goed geantwoord. Doe dat en u zult leven.' Wat is dan het probleem?

[3] Het probleem is dat Jezus tegelijk verrassend oud en verrassend nieuw is. Jezus is verrassend oud: Jezus komt de beloften van God en de profetieën van vroeger en alle vragen die we hadden vervullen. Daarom kan Hij ook tegen die wetgeleerde zeggen: 'Wat staat er in het Oude Testament geschreven? Wat leest u daar?' Zo oud is zijn boodschap. Tegelijk is Jezus verrassend nieuw. De manier waarop Hij de oude beloften van God komt vervullen is radicaal anders dan we hadden zien aankomen. Dan *wij* hadden zien aankomen? Kijk, wij kijken natuurlijk terug en wij hebben al zo vaak op Jezus terug gekeken, dat de hele verrassing er af is voor ons. Maar ik denk echt dat je niet goed kunt zien wie Jezus is, als je niet steeds opnieuw teruggaat naar hoe het was voordat Hij kwam en als je niet steeds opnieuw ziet hoe verbazend Hij is, hoe verbazend God is.

De boodschap van Jezus is dat de nieuwe wereld van God is begonnen. Dat is wat Hij bedoelt met dat het Koninkrijk van God is doorgebroken of op het punt staat te beginnen. Dat is op zich oud nieuws. Iedere Israëliet wist dat het een keer zou gebeuren. De Bijbel begint met de schepping en het paradijs. Maar dat paradijs zijn we kwijtgeraakt en de wereld is niet meer zoals God had bedoeld. Maar God zou een keer de wereld nieuw gaan maken. En kijk dan wat er gebeurt als Jezus ergens komt: blinden kunnen weer zien, verlamden weer lopen, melaatse mensen worden gereinigd en doven kunnen weer horen, doden worden opgewekt, aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt. Maar het nieuwe, het onverwachte, is dat God dat door middel van Jezus gaat doen. Natuurlijk, als je de Bijbel goed gelezen had, dan had je het kunnen zien aankomen. Misschien had je het moeten zien aankomen. Maar we zagen het niet aankomen. **[4]** Dat *Hij* Gods nieuwe weg is naar de nieuwe wereld.

En wat we ook niet zagen aankomen: dat God zo radicaal opnieuw ging beginnen. Kijk, wij zijn simpele mensen. Wij hebben een eenvoudig wereldbeeld nodig, anders verdwalen we. Een eenvoudig wereldbeeld: God staat aan *onze* kant en zal op zijn tijd *onze* wereld komen herstellen. Dan wordt alles weer zoals het was in de goede oude tijd: de vijanden zijn over de muur gejaagd en wij zijn veilig in onze eigen kleine wereld. Maar wat Jezus doet *lijkt* daar niet op. Jezus zoekt de grenzen op. Jezus gaat over de grenzen heen. Een Romeinse officier is welkom bij hem en, je gelooft het niet, zelfs tollenaars en hoeren. Pardon? Sinds wanneer is er in Gods nieuwe wereld een plek voor zulke zondaars? Jezus is Gods nieuwe weg naar zijn nieuwe wereld, **[5]** maar die nieuwe wereld zelf is ook vernieuwd, als iedereen daar aan kan kloppen.

Als Jezus deze nieuwe boodschap, dat Hij de nieuwe weg is en dat in de nieuwe wereld van God ook heidenen en zondaars binnen komen, als Jezus deze boodschap hardop in het openbaar zou hebben verteld, dan was Hij acuut vermoord. Ik overdrijf niet, want dat is precies wat er aan het eind met Hem is gebeurd. Dus vertelt Hij het alleen hardop aan zijn vrienden, nou ja, hardop, stukje bij stukje, want zelfs zij lustten het niet. En in het openbaar vertelt Jezus gelijkenissen. In die gelijkenissen vertelt Hij precies hoe het zit: Ik ben Gods nieuwe weg naar de nieuwe wereld en de nieuwe wereld is voor iedereen die via mij binnenkomt. Maar Hij zegt het niet direct. Want dat zou zijn dood worden. Hij zegt het indirect. Hij zet je aan het denken.

Die ene wetgeleerde is het zat. Kom uit de kast, Meester Jezus uit Nazareth. 'Er kwam een wetgeleerde die hem op de proef wilde stellen. Hij vroeg: 'Meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?' Goede vraag. En aan de juiste persoon. Want Jezus zegt dat het eeuwige leven, het leven met God, het Koninkrijk, de nieuwe wereld vlakbij is gekomen. En wel in Hemzelf. Maar zou Hij dat nu hardop zeggen, dan zou dat uitgelegd worden als politiek helemaal incorrect en als godslastering en zou Hij zijn eigen vonnis tekenen. Maar Hij *wil* het wel zeggen want het is wel zo. 'Vele profeten en koningen hebben willen zien wat jullie zien, maar ze kregen het niet te zien, en hebben willen horen wat jullie horen, maar ze kregen het niet te horen.' Hoe lost Jezus dat dilemma op? Hij vraagt de wetgeleerde te doen waar hij als wetgeleerde goed in is: de wet te lezen. 'Wat leest u daar?'

'De wetgeleerde antwoordde: 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf.' 'U hebt juist geantwoord,' zei Jezus tegen hem. 'Doe dat en u zult leven.' Leven: in Gods nieuwe wereld. Eeuwig leven. En voor de goede verstaander, voor zijn vrienden en leerlingen, weet je dat Jezus hier bedoelt: heb *Mij* lief met heel je hart en met heel je ziel en met heel je kracht en met heel je verstand. Hij had het net daarvoor tegen ze gezegd: 'Alles is mij toevertrouwd door mijn Vader, en niemand dan de Vader weet wie de Zoon is, en wie de Vader is weet alleen de Zoon en iedereen aan wie de Zoon het wil openbaren.'

Maar voor de wetgeleerde werkt het niet. Hij wilde Jezus voor blok zetten: durft Hij hardop te zeggen dat Hij Gods weg naar de nieuwe wereld is? Maar Jezus laat zich niet vastzetten. Maar de wetgeleerde heeft nog een troefkaart. Als Hij niet hardop wil zeggen dat Hij Gods weg naar het leven is, nou, in feite: des te beter. Maar laat Hij zich dan eens uitspreken over dat andere punt, over wie welkom is in Gods nieuwe wereld – en wie niet. Jezus lijkt te suggereren dat zelfs heidenen en

zondaars binnen kunnen komen. Wat is er gebeurd met de voorwaarde, dat je bij Gods volk moet horen om bij God te horen? Wie hoort er bij en wie niet? Wie is insider en wie is buitenstaander? Wie is mijn naaste? En Jezus vertelt het verhaal. Het bekende verhaal van de barmhartige Samaritaan. En ik ben graag de Samaritaan.

Maar wacht even. Want wie is nou eigenlijk die overvallen man, uitgekleed, mishandeld en halfdood? Is dat niet een raak beeld voor Israël zelf, voor het volk van God, in de tijd van Jezus, ook volgens de leden van dat volk zelf? De helft van het volk leeft nog ver weg in ballingschap, door de profeet Ezechiël vergeleken met de dood. Heidense Romeinen spelen de baas, een stelletje barbaarse rovers. En er zijn priesters en Levieten, ja hoor, maar zij komen en gaan en ze kunnen niet werkelijk iets aan de situatie veranderen. In de gelijkenis zegt Jezus er niet bij of ze niet willen of dat ze niet kunnen helpen. In de werkelijkheid was het werk van priesters en Levieten al zo lang aan de gang, zonder dat het Israël echt verder hielp. Ze komen en gaan.

Maar wie komt daar voorbij, op weg naar Jeruzalem? **[6]** Het is Jezus, de man die spottend een Samaritaan wordt genoemd, van de verkeerde kant, een buitenstaander. Maar kijk dan toch, kijk wat Hij doet, Hij geneest je, Hij verzorgt je, Hij stelt zich persoonlijk aansprakelijk voor al je schulden. Jezus zegt het hier tussen de regels door maar Hij zegt het wel: mag Ik vandaag je naaste zijn? Mag Ik vandaag je redder zijn? De vraag van de wetgeleerde was: durft U echt te zeggen dat niet-Joden er bij mogen horen? Het antwoord van Jezus is een tegenvraag: laat Mij ervoor zorgen dat jij er bij hoort. Erken dat jij een Redder nodig hebt. Laat Mij vandaag je naaste zijn.

Mijn punt is dit: Jezus is Gods weg naar de nieuwe wereld. Hij komt naar je toe om je heel te maken, je te verzorgen, je schulden op zich te nemen. Wat doe jij? Stomme vraag, want wat kun je anders dan je laten verzorgen, genezen en leven? En toch. Ik merk zelf dat dit een vraag is waarmee God en Jezus mij steeds opnieuw moeten confronteren. Als Gods genade niet voorbij was gekomen, dan lag ik in de goot. Maar Hij is meer mijn naaste geworden dan wie dan ook. Wij hebben volgens mij ook die neiging om elkaar in te delen in bepaalde groepen, van mensen die erbij mogen horen en mensen met een vlekje, met een verkeerde achtergrond, weet ik het. Maar Jezus zegt dat wie de vlekken van een ander ziet en zichzelf schoonpraat, een bord voor zijn kop heeft, een balk in zijn oog. Hij wil vandaag je naaste zijn, de Redder die je nodig hebt. Wat doe jij?

Ik lees je een stukje voor uit een gedicht.

[7] Wij zijn voor God een vol benzinevat,

dat hij leeg achterlaat. Hij moet het kwijt,
al de afval, met zijn wezen in strijd.

Sinds Hij zich van de schepping onderscheidt
gingen wij dood en liggen langs het pad,

wanneer niet Christus, koopman in oudroest
ons juist in zo'n conditie vinden moest;
alsof hij met de Vader had gesmoesd.

[8] Ik denk serieus dat Jezus je met deze gelijkenis zo wil laten nadenken. Het is prima als je jezelf ziet als een naaste vol liefde, een Samaritaan. Maar kijk nog een keer goed en erken dat je zelf in de berm ligt en de Grote Naaste nodig hebt. Maar voordat we verder gaan, ervandoor, kijk toch nog één keer met me mee. Want er is nog één beeld dat blijft hangen. Of: één mens die blijft hangen. Langs een andere weg, niet van Jeruzalem naar Jericho maar van Jeruzalem naar Joppe. Op Golgotha. Daar hing Jezus, ook halfdood, halfnaakt, zwaar mishandeld. **[9]** En wie liepen er met een boogje om heen? Nou, wie niet. Priesters, Levieten, wetgeleerden. Niemand trok zich iets van zijn lijden aan, zelfs zijn vrienden hadden Hem in de steek gelaten – en, verdorie, ik ook. Alleen zijn moeder, nog een paar vrouwen en zijn vriend Johannes bleven in de buurt. Maar al hadden ze iets willen doen, ze konden natuurlijk niets. Zou Jezus geweten hebben dat dit de prijs zou zijn, wanneer Hij zich voor ons garant zou stellen, wanneer Hij de duivel een blanco cheque zou geven?

Ik zeg niet dat dit *precies* de boodschap is die Jezus aan die wetgeleerde wilde duidelijk maken. Ik denk wel dat als wij vandaag die gelijkenis lezen, dat we dan de overeenkomsten mogen zien tussen de mishandelde man en de Heer zelf. Er is voor Hem geen barmhartige Samaritaan geweest. Dat kon niet, want om zelf de Grote Barmhartige te kunnen zijn moest Hij door dat lijden heen. En toch. Ik denk dat jij vandaag in iedereen die jij langs de kant van de weg ziet liggen iets van je Heer mag herkennen. En als jij iets van barmhartigheid bewijst aan zo iemand, dan doe je het onbewust ook aan Hem. En zo kom ik aan het eind van de preek terug bij waar we begonnen zijn. Je leest dit verhaal en je denkt: 'Zo'n Samaritaan, zo wil ik zijn.' Je leest het nog een keer en je denkt: 'Maar eigenlijk is Jezus mijn Redder en lig ik in de goot.' Maar eindig dan zo: 'Dan wil ik, nu Hij mij zo genadig geweest is, op mijn bescheiden plek en alleen in navolging van Hem en gedragen door zijn Geest, dan wil ik ook zo zijn als Hij. Hij is mijn naaste geworden. Ik ga de naaste worden voor een ander.' Amen.